

Katona József: *Történelmi művei*
Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta: Orosz László
Budapest 2005, Balassi Kiadó, 227.

Katona József *Történelmi műveinek* kritikai kiadása az életműsorozat sorrendben harmadik kötetként, pontosabban a második kötet második feleként jelent meg. Az első a sorban értelemszerűen a *Bánk bán* volt, még 1983-ban, aztán 2001-ben jelent meg a *Versek, tanulmányok, egyéb írások* című kötet, e kötetfél második fele a jelen kiadás. Ezt is, mint az előző kettőt, Orosz László rendezte sajtó alá. A kiadási koncepció szerint valójában a sorozat negyedik darabjának második felét tartjuk a kezünkben, noha erről csak a bevezető sorok tanúskodnak, sem ez, sem az előző kötetek nem tartalmazzak ugyanis címlapjukon a sorozatra vonatkozó adatokat. Mindez összefügghet azzal, hogy noha a teljes kiadás munkálatai elindultak annak idején, menet közben az a döntés született, hogy elegendő csak a *Bánk bánt* megjelentetni kritikai kiadásban. Nem egészen húsz év múlva aztán kezdtek napvilágot látni a további kötetek is, de ekkor már a sorozat darabjainak összetartozása csak tájékoztató szövegekben manifesztálódhatott. Az első és a negyedik (amely valójában kettő) kötet közötti második és harmadik kötet Katona drámáit tartalmazza majd. Ezt most már talán fogalmazhatjuk így, kijelentő módban, mert hosszú halasztás és hányódás után ezek munkálatai is újraindultak, Nagy Imre vezetésével. Elkészült és az MTA Textológiai Munkabizottsága jóváhagyta a kötetek kiadási koncepcióját. Igaz, e szerint az eredetileg tervezett két kötet három lenne: láthatóan bölcs döntés volt a kezdet kezdetén a sorozatszámozásról való lemondás. A lényeg persze mégis az, hogy minden remény megvan a Katona-életmű kritikai kiadásának befejezésére.

A jelen kötet címe szerint Katona történelmi műveit tartalmazza. Ezek között *A' kecskeméti pusztáról* szóló rövidebb írást, valamint a *Szabados Kecskemét alsó Magyar Ország első mező várossa' története* című nagyobb terjedelmű szöveggyűjteményt találjuk, továbbá függelékben Katona különböző jegyzeteit, kivonatait országos és kecskeméti érdekű történelmi eseményekről. Ezt az anyagot szemlélve talán találóbb lett volna a 'várostörténeti írások' cím, mindazonáltal a Katona-szakirodalom hagyományát követve a jelen cím is elfogadható. Az életmű avatott szakértői ugyanis általában Katona történetírói munkásságáról és történeti vagy történelmi műveiről értekeznek. Legutóbbi monográfiája, Bíró Ferenc pedig éppen hogy koncepciója középpontjába állította e műcsoportot, mikor mintegy a drámákhoz szolgáló kulcsként értelmezte azt (ld. Bíró Ferenc: *Katona József*, Bp. 2002., különösen *A szülőföld története mint a tragikus világlátás kiindulópontja* című részt, 53–56.).

A Kecskemét történetével foglalkozó írások közül „mű”-nek valójában csak az első, néhány lapos tanulmány tekinthető, ez meg is jelent a Tudományos Gyűjtemény hasábjain, a másik, hosszabb írás befejezetlen, és töredékesen maradt fenn. A szövegforrások kezelése komoly textológiai-filológiai dilemmát jelenthetett a szöveggondozó számára. Eredeti Katona kéziratok nem maradtak fenn, csak másolatok és egy nyomtatott kiadás. Idősebb Katona József 1834-ben kiadta a Kecskemétről szóló hosszabb írást, Miletz Lajos pedig ennek további részleteit, ugyancsak a költő apjának másolatából. Az e két kiadás alapjául szolgáló kéziratok 1944-ben megsemmisültek, így a kiadott szövegek nem kontrollálhatóak. Megmaradt viszont Kolozsvárott, ugyancsak idősebb Katonától egy másik másolat is, ez viszont nyelvileg, helyesírásilag elég hanyag. A kérdés az volt, miből lehet folytatni az 1834-es kiadáson alapuló főszöveget. A választás a kolozsvári kéziratra esett, ennek emendált, javított szövege került kiadásra, az adott helyzetben valóban ez tűnik az optimális megoldásnak. Mindössze azt vethetjük fel, hogy a szövegek illesztését és bizonyos generális beavatkozásokat (mint a részek átnevezése) talán a főszövegben is jó lett volna jelezni, mert így túlzottan „sima” szöveget kaptunk, ami valóban „mű”-ként hat, némiképp elfedvén a

szöveg alapvető jellemzőjét, a töredékességet és a szükségszerűen jelentős szerkesztői beavatkozást. Ugyancsak hasznos lett volna a szövegforrások összefüggő áttekintése a kötet egészére nézve a jegyzetek élén (mint például ahogy azt a fogadtatásra nézve a jegyzetek végén megkapjuk), mert így az információk szét vannak osztva az egyes részekbe, s ezekből kell összerakni a teljes képet. Blahó Vince könyvére például többször történik utalás, de majd csak a jegyzetek legvégén (186.) találjuk meg róla az összefoglaló információkat.

Akárcsak a szövegforrások kiválasztása és a szöveggondozás, úgy a keletkezésről írott és forrásfeltáró jegyzetek is precíz, körültekintően argumentált álláspontot jelenítenek meg. Meggyőző az az érvelés, amely a várostörténeti művek geneziséét az 1810-es évek második felére, még a pesti évekre teszi, s amely az írások keletkezését rétegesen képzei el. Elfogadható az az önkorlátozással élő célkitűzés is, amely a források feltárásában az alapvetést tekinti feladatának, hiszen igen speciális szövegegyüttesről van szó, amelynél a szövegek lehető hiteles közzététele az elsődleges. Mindazonáltal így is jelentős az elvégzett forrásfeltáró munka, komoly segítséget adván a későbbi kutatóknak a még részletesebb vizsgálatokhoz. Az egyes szövegekhez aprólékos és pontos magyarázatok társulnak, végül összesített mutató segíti az eligazodást, amely az előforduló neveket és felhasznált műveket is tartalmazza.

A jelen kötet a sorozat eddigi darabjainak hagyományát követve precíz és megbízható, szikár adatszerűséggel segíti használóját az eligazodásban. Az Orosz László által követett filológusi eszmény példaszerűnek mondható. Említsük meg mindazonáltal, hogy a sajtó alá rendező bevezetőjében megemlékezik a kötet lektoráról, Soós Istvánról, kiemelve, hogy e „kiadás elkészítésében meghatározó szerepe volt”, az elismerés tehát neki is szól. Minthogy a sorozat további köteteit (s azok előmunkálatait) Orosz László átadta Nagy Imrének, elmondhatjuk, hogy a Katona-életmű kiadásának felét Orosz Lászlótól kaptuk, benne a *Bánk bán* elsőrangú edíciójával. Orosz László, Katona avatott ismerője, monográfusa, kiadója elvégezte vállalt feladatát, köszönjük neki!

Debreczeni Attila